

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ „ПРИРОДОЗНАВСТВО»»

Програма вивчення нормативної навчальної дисципліни “ Методика навчання освітньої галузі «Природознавство»” складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра напряму підготовки “6.010102 Початкова освіта”.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є форми, методи та прийоми навчання природознавчих знань в початковій школі.

Міждисциплінарні зв'язки:

- опирається на знання отримані після вивчення дисциплін «Основи природознавства», «Педагогіка», «Психологія», «Анатомія людини», «Гігієна».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Методика навчання освітньої галузі «Природознавство» – як педагогічна наука.
2. Знання з природознавства та методи їх навчання.
3. Форми організації навчальної діяльності при вивченні природознавства у початковій школі.
4. Ознайомлення учнів початкових класів з природою.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни “ Методика навчання освітньої галузі «Природознавство» ” є на основі отриманих даних з природничих дисциплін озброїти майбутнього спеціаліста знаннями та вміннями формування в молодших школярів природознавчих та екологічних уявлень і понять з використанням різних методів та форм організації навчального процесу враховуючи розробки відомих педагогів методистів.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни “Методика навчання освітньої галузі «Природознавство»” є :

- ознайомити студентів з науковими джерелами, до яких можна звернутись для постійного вдосконалення професії;
- навчити основам знань з педагогічної майстерності;

- озброїти студентів знаннями завдань, змісту, методів і форм роботи при навчанні учнів початкових класів з природознавством;
- підготувати студентів до науково-обґрунтованого проведення уроків природознавства в початковій школі;
- поглибити загально-методичну підготовку майбутніх фахівців;
- сформувати у студентів практичні навички у формуванні умінь і навичок на уроках природознавства;
- навчити студентів використовувати навколишню природу для розумового та логічного розвитку учнів;
- підготувати студентів до вивчення методик інших дисциплін педагогічного циклу;
- сформувати у студентів знання, уміння і навички бережного ставлення до природи;
- сформувати у студентів знання, уміння і навички щодо збереження та покращення здоров'я підрастаючого покоління;
- розвивати у студентів вміння на практиці застосовувати набуті теоретичні знання методики НОГ «Природознавство»;

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати :

- принципи роботи з джерелами знань: навчальною літературою, спеціальною науковою літературою, довідниками, пресою;
- основи наукових досліджень у методиці природознавства;
- історію розвитку методики природознавства;
- зміст методики викладання природознавства;
- завдання методики викладання природознавства;
- сучасні програми та підручники з природознавства;
- методи навчання природознавства;
- методичні прийоми навчання природознавству;
- форми організації навчання природознавству;
- особливості ознайомлення дітей з природою в 1-4 класах;
- особливості навчання природознавству в 1-4 класах;
- особливості навчання природознавства в малокомплектній школі;
- особливості вивчення екологічних знань з учнями початкової школи;
- наступність природничо - наукової освіти в системі «дошкільний заклад – початкова школа»

вміти :

- ефективно застосовувати теоретичні професійні знання у практичній діяльності;
- формувати в учнів науковий світогляд, дбати про системну і екологічну культуру вихованців;
- організовувати гурткову та індивідуальну роботу з учнями, які мають нахил до фізичної культури;

- оцінювати сучасні навчальні програми з природознавства для початкової школи;
- давати характеристику сучасним підручникам з природознавства;
- використовувати методику формування уявлень з природознавства;
- розвивати природознавчі поняття;
- формувати і розвивати природознавчі уміння в учнів;
- застосовувати різні засоби навчання при вивченні природознавства;
- визначати ефективні форми навчання природознавства при вивченні різних тем;
- застосовувати різні типи уроків при вивченні природознавства;
- планувати і проводити екскурсії з природознавства;
- підбирати необхідні форми і методи навчання природознавству в 1-4 класах;
- формувати екологічні знання в учнів початкових класів;
- застосовувати новітні технології на уроках природознавства.
- планувати і проводити позакласну і позашкільну роботу з учнями початкових класів.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 162 години / 4,5 кредитів ЄКТС.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Модуль 1

Змістовий модуль 1. Методика навчання освітньої галузі «Природознавство» – як педагогічна наука.

Тема 1. Вступ. Предмет і завдання методики НОГ «Природознавство».

Вступ. Предмет і завдання методики НОГ «Природознавство». Методологічні основи методики НОГ «Природознавство». Методи наукового дослідження. Історія розвитку методики НОГ «Природознавство». Етапи формування методики НОГ «Природознавство», наступність у наукових розробках вчених – методистів. Наукові праці В.Ф.Зуєва, О.Я. Герда та інших вчених – методистів.

Тема 2. Теоретичні питання навчання природознавства в школі.
Сучасне розвивальне навчання природознавства в початковій школі.

Наступність природничо-наукової освіти в системі «дошкільний заклад – початкова школа». Природа рідного краю – об’єкт для формування екологічної культури учня початкових класів.

Тема 3. Сучасні програми з природознавства в початковій школі.

Аналіз сучасних програм до вивчення природи для початкової школи. Значення спадщини вчених – методистів для створення сучасних програм з природознавства. Відтворення народної педагогіки в сучасних програмах з вивчення природи. Відповідність підручників програмі курсу «Природознавство».

Тема 4. Матеріальна база уроків природознавства в початковій школі

Особливості організації та обладнання кабінету природознавства або кутка живої природи в початковій школі. Пришкільна навчально–дослідна ділянка – база для проведення дослідницької роботи та для формування знань та трудових навичок учнів. Географічний майданчик в школі та фенологічні спостереження на ньому.

Тема 5. Засоби навчання природознавству. Сучасні засоби навчання відповідно до програм «Природознавство». Вербальні засоби навчання. Натуральні засоби навчання. Образотворчі засоби навчання. Аудіовізуальні засоби навчання. Моделі як засоби навчання. Вчені – методисти, які розробляли засоби навчання. Особливості використання засобів навчання.

Змістовий модуль 2. Знання з природознавства та методи їх навчання.

Тема 6. Формування та розвиток природознавчих уявлень та понять в початковій школі. Характеристика уявлень та понять, які формуються згідно з програмою «Природознавство». Методика формування природознавчих уявлень. Методика формування природознавчих понять. Погляди вчених на формування уявлень та понять природничого змісту в початковій школі. Визначте, які природничі уявлення та поняття найбільш притаманні для українського менталітету.

Тема 7. Формування та розвиток природознавчих умінь в початковій школі. Методика формування умінь аналізувати об’єкти природи. Методика формування умінь порівнювати об’єкти природи. Методика формування умінь виділяти істотні ознаки. Методика формування умінь встановлювати причинно-наслідкові зв’язки. Методика формування умінь класифікувати об’єкти природи. Методика формування умінь всебічно аналізувати об’єкти природи. Методика формування умінь формулювати пізнавальні запитання.

Методика формування умінь доводити судження. Методика формування умінь планувати навчальну діяльність.

Тема 8. Методи навчання природознавству в початковій школі

Загальнодидактичні методи навчання: суть поняття «прийом»; інформаційно-рецептивний метод; спонукально-репродуктивний метод; методи проблемного навчання. Методи організації процесу навчання природознавству. Розповідь та її види. Бесіда та її види. Спостереження та

його види. Дослід та його види. Практичні роботи та їх види. Інтерактивні методи навчання. Вибір методів у процесі навчання природознавству.

Модуль 2

Змістовий модуль 3. Форми організації навчальної діяльності при вивченні природознавства у початковій школі.

Тема 9. Форми організації навчання природознавству в початковій школі. Урок – основна форма організації процесу навчання природознавству. Типи і структура уроків. Комбінований урок: методика етапу організації класу; методика етапу постановки цілей і завдань; методика етапу засвоєння нових знань, умінь і навичок; Методика етапу систематизації, узагальнення засвоєних знань, умінь і навичок; методика застосування засвоєних знань, умінь і навичок; методика етапу перевірки засвоєних знань, умінь і навичок; методика організації домашньої навчальної роботи. Предметні уроки. Урок - екскурсія та його типи. Узагальнюючий урок. Нестандартні уроки. Позаурочна і позакласна робота з природознавства.

Тема 10. Екскурсії з природознавства в початковій школі.

Особливості планування екскурсій відповідно до програм «Я і Україна», та методика проведення. Методика проведення фрагментів уроків «серед природи» для 1-2 класів за програмою «Природознавство». Краєзнавчий принцип в організації проведення екскурсій.

Тема 11. Особливості навчання природознавства в малокомплектній школі. Організація навчання в малокомплектній школі. Специфіка проведення уроків природознавства. Співставлення уроків природознавства та уроків мови. Специфіка, місце і можливість використання підручників з природознавства для організації самостійної роботи.

Змістовий модуль 4. Ознайомлення учнів початкових класів з природою.

Тема 12. Особливості ознайомлення дітей з природою та навчання природознавству в 1 -2класах. Особливості ознайомлення з навколишнім світом учнів 1 класу відповідно до програми «Природознавство». Особливості ознайомлення з навколишнім світом учнів 2 класу відповідно до програми «Природознавство». Наступність ознайомлення з природою в дошкільних закладах.

Тема 13. Особливості ознайомлення дітей з природою та навчання природознавству в 4 класі. Відповідність підручника «Я і Україна. 4 клас» навчальній програмі. Особливості роботи з картою і планом в 4-му класі. Малювання і креслення схем. Моделювання.

Тема 14. Методика навчання основам екологічних знань. Сучасний стан екологічної освіти в початковій школі відповідно до програми «Природознавство». Методи та форми навчання основам екологічних знань відповідно до віку учнів початкової школи. Створення екологічного кабінету в початковій школі.

3. Рекомендована література

Базова

1. Аквилева Г. Н. Преподавание природоведения в малокомплектной школе/ Г. Н. Аквилева, Е. А. Постникова, Г. Ф. Суворова— М.: Просвещение, 2009 – 264 с.
2. Байбара Т. М. Диференційовані завдання на уроках природознавства / Т. М. Байбара // Почат. шк.— 2001.— № 11.— С. 33—36.
3. Байбара Т. М. Вибір методів вивчення нового матеріалу на уроках природознавства/ Т. М.Байбара, Н. С. Коваль // Почат. шк.— 2000.— № 9.— С. 35—39.
4. Байбара Т.М. Природознавство: 3(2) клас/ Т.М.Байбара, Н.С. Коваль. — К.: Веселка, 2002.
5. Байбара Т. М. Методика навчання природознавства в початкових класах/ Т. М. Байбара.— К.: Веселка, 1998.
6. Бібік Н. М. До відродження традицій — через інтерес дитини // Почат. шк.— 1995.— № 3.— С. 16—18.
7. Нарочна Л. К. Методика викладання природознавства / Л. К.Нарочна, Г. В. Ковальчук, К. Д. Гончарова— К.: Вища шк., 1990.
8. Присяжнюк Н. І. Інтегровані уроки: Метод, рекомендації / Н. І. Присяжнюк // Почат. шк.— 2006.— № 8, № 10.

Допоміжна

1. Бабанский Ю. К. Проблемы повышения эффективности педагогических исследований / Ю. К. Бабанский— М.: Просвещение, 1992.
2. Ваунова И. А.Активизация мыслительной деятельности учеников при проведенный опытов на уроках природоведения / И. А. Ваунова, И. Н. Чижова // Нач. шк.— 1987.— № 9.— С. 53—59.
3. Бельш Н. Методическое обеспечение межпредметних связей / Н. Бельш, Д. Вельбрехт // Народное образование.— 1994.— № 10.— С. 51—53.
4. Біда О. А. Природничо-екологічний тлумачний словник / О. А. Біда— К.: ТОВ «Міжнародна фінансова агенція», 1998.
5. Бугайов О. І. Диференціація навчання у сучасній середній школі / О. І. Бугайов // Рад. шк.— 1991.— № 8.— С. 7—15.
6. Бурдіян Б. Г. Навколишнє середовище та його охорона / Б. Г. Бурдіян, В. О. Дерев'янку, А. І. Кривульченко — К.: Вища шк., 1993.
7. Варзацька Л. О. Уроки мислення серед природи / Л. О. Варзацька, Л. М. Шевченко // Почат. шк.— 1991.— № 5.— С. 29—46.
8. Василенко В. А.Природа як засіб розумового виховання у творчій спадщині Сухомлинського / В. А.Василенко, Н. О. Фоломкіна // Почат. шк.— 1986.— № 9.— С. 65—67.
9. Верзілін М. М. Загальна методика викладання біології / М. М. Верзілін, В. М. Корсунська— К.: Вища шк., 1980.

Інформаційні ресурси

1. Байбара Т.Н. Методика навчання природознавства в початкових класах : [Електронний ресурс]/ Т.Н. Байбара – К.: Веселка, 2008. – 338 с. Режим доступу : www.twirpx.com/file/944749/

4. Форма підсумкового контролю успішності навчання: екзамен

5. Засоби діагностики успішності навчання

- поточне вибіркове опитування на лекціях;
- перевірка готовності до лабораторних занять;
- перевірка готовності до практичних занять;
- поточне тестування;
- звіт за змістовий модуль;
- самоконтроль;
- захист навчально-дослідних завдань;
- захист рефератів;
- захист курсових робіт.

Програмові вимоги до нормативної навчальної дисципліни
«Методика навчання освітньої галузі «Природознавство»»

1. Які завдання поставлені перед методикою НОГ «Природознавство».
2. З якими науками методика НОГ «Природознавство» тісно пов'язана.
3. Проаналізуйте природничий матеріал у книгах К. Д.Ушинського.
4. Яку систему та методи вивчення природознавства пропонував О. Я. Герд?
5. Який внесок у розвиток методики викладання природознавства зробили методисти післяреволюційного періоду.
6. Які принципи покладено в основу програми з природознавства?
7. Складіть таблицю елементів спостережень за природою, передбачених програмою 1-4 класів. Як відбувається ускладнення спостережень?
8. Проаналізуйте природничий матеріал підручників з погляду відповідності їх програмі, науковості, доступності, можливості забезпечення виховання і розвитку дітей.
9. Проаналізуйте методичний апарат підручників (характер запитань і завдань).
10. Які освітні і виховні завдання розв'язуються при вивченні природознавства?
11. На якому матеріалі учителі формують у молодших школярів матеріалістичний світогляд?
12. На якому матеріалі учителі розвивають мислення дітей при вивченні природознавства?
13. На якому матеріалі учителі прищеплюють дітям природоохоронні навички?
14. На якому матеріалі учителі розвивають спостережливість у дітей?
15. Яке значення мають спостереження для учнів початкових класів у пізнанні навколишнього середовища?
16. Яка роль учителя в організації спостережень за природою з учнями 1-4 класів?
17. Скласти систему завдань, за якими проводитимуться спостереження за погодою, живою природою, працею людей, з учнями одного класу.
18. Яка робота проводиться «щоденниками спостережень» та класним «Календарем природи» з учнями 1-4 класів?
19. Коли при вивченні природничого матеріалу доцільно використати розповідь?
20. Які основні вимоги ставляться до розповіді вчителя?
21. Якою повинна бути тривалість розповіді для учнів молодших класів?
22. У чому проявляються недоліки розповіді як методу вивчення природничого матеріалу?
23. Як здійснюється підготовка вчителя до розповіді?
24. Підготувати розповідь до однієї з природничих тем.
25. Яке значення бесіди у вивченні природничого матеріалу у початковій школі?

26. Як можна підвищити ефективність бесіди на уроках природознавства?
27. На яких етапах уроку можна застосовувати бесіду?
28. Які можна виділити різновидності бесіди?
29. Підготувати бесіду для вивчення однієї з природничих тем.
30. Яке значення має підручник для організації вивчення природознавства в початкових класах?
31. Як краще ознайомити учнів з новим для них підручником? Яке це має значення?
32. Які прийоми роботи з підручником застосовують при вивченні природознавства?
33. Яку роботу проводять з ілюстраціями підручника?
34. Яку роботу проводять за запитаннями та завданнями підручника?
35. Яку роботу проводять з текстами підручників у 3-4 класах?
36. Яке значення мають графічні наочні посібники для вивчення природничого матеріалу?
37. Які графічні посібники використовують для вивчення природознавства в початковій школі?
38. Які методичні прийоми використовують під час роботи з таблицею?
39. Які додаткові наочні посібники використовують у роботі з картиною? Яке їх значення?
40. Яке значення мають екранні наочні посібники в навчальному процесі?
41. Яка методика демонстрування кіно-, діафільмів, діапозитивів?
42. Як можна поєднувати демонстрування кінофільму з використанням інших наочних посібників?
43. Яке значення має вивчення карти в 4 класі?
44. Як вивчається карта в початковій школі?
45. Як краще організувати роботу з контурними картами?
46. Які вимоги до показу на карті виучуваних об'єктів?
47. Складіть умовну подорож по карті за самостійно обраним маршрутом.
48. Яка мета і завдання методики природознавства як педагогічної науки?
49. Розкажіть про методи дослідження методики природознавства.
50. Які функції виконує вчитель у процесі застосування методу навчання – розповідь?
51. Охарактеризуйте види розповіді за змістом, рівнем пізнавальної діяльності школярів?
52. Яку структуру має зміст розповіді?
53. У чому полягає суть бесіди як методу навчання?
54. Які вимоги ставляться до запитань під час організації бесіди? Відповідь проілюструйте конкретними прикладами.
55. Охарактеризуйте види запитань у бесіді та специфіку організації відповідей.
56. Які вимоги ставляться до відповідей учнів?
57. Розкрийте суть спостережень як методу пізнання суб'єктом предметів і явищ природи і як методу навчання.

58. Які форми організації процесу навчання природознавства розрізняють в методиці?
59. Назвіть які макроетапи має урок як основна форма організації процесу навчання природознавства?
60. Від чого залежить макроструктура уроку?
61. Який урок називається комбінованим? Яку структуру може мати комбінований урок з природознавства?
62. Що називається мікроструктурою уроку? Як вона визначається в кожному конкретному випадку?
63. Форми екологічного навчання на уроках природознавства.
64. Нестандартні уроки природознавства в початковій школі.
65. Краєзнавчі принципи навчання на уроках природознавства.
66. Народознавчі традиції на уроках природознавства.
67. Змістові лінії природознавства.
68. Навчальні плани і програми з природознавства.
69. Умови формування природознавчих умінь.
70. Умови формування природознавчих понять.